

Wyrok z dnia 12 stycznia 2001 r.

II UKN 175/00

1. Przepis art. 384 KPC, stanowiący o zakazie uchylecia lub zmiany wyroku na niekorzyść strony wnoszącej apelację, nie może być rozumiany jako zakazujący prowadzenia dowodów uzupełniających w toku postępowania przed sądem drugiej instancji, jeżeli są konieczne dla wyjaśnienia okoliczności spornych między stronami.

2. Przedmiot i sposób działania organu rentowego, pozwala widzieć w nim, nie tyle przeciwnika procesowego ubezpieczonego, co organ wykonujący zadania z ubezpieczenia społecznego, które zapewnia gwarantowane przez państwo świadczenia pieniężne z tworzonych na ten cel funduszy.

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk, Beata Gudowska.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 12 stycznia 2001 r. sprawy z wniosku Kamila O. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w R.P. o prawo do renty dla osób nie będących pracownikami, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 14 stycznia 2000 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 25 maja 1999 r. [...] Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w R.P. i przyznał wnioskodawcy Kamilowi O. prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od dnia 28 lutego 1999 r. do dnia 1 marca 2002 r., powołując jako podstawę rozstrzygnięcia art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.).

W wyniku apelacji organu rentowego, Sąd Apelacyjny w Lublinie zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie wnioskodawcy. Według tego Sądu, powołany przepis (art. 63 ust. 1 ustawy o z.e.p.), utracił moc z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.), co pominął Sąd pierwszej instancji. W obecnym stanie prawnym nie ma podstaw do przyznania świadczeń rentowych uczniom szkół ponadpodstawowych. Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do przeprowadzania dowodów zgłoszonych przez wnioskodawcę w odpowiedzi na apelację, „bowiem sytuacja apelującego nie mogłaby ulec pogorszeniu ze względu na treść art. 384 KPC”.

Powyższy wyrok zaskarżył kasacją wnioskodawca i zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 63 ust. 1 ustawy o z.e.p. i art. 186 ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach, oraz naruszenie przepisów postępowania - art. 381 i 384 KPC, przez stwierdzenie, że brak podstaw do przeprowadzenia dowodów zawioskowanych w odpowiedzi na apelację, wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest uzasadniona jeżeli zarzucając naruszenie przez Sąd art. 381 KPC, wnosi o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Stosownie do tego przepisu, sąd drugiej instancji może pominąć nowe fakty i dowody, jeżeli strona mogła je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, chyba że potrzeba powołania się na nie wynikła później. Przepis ten, mający przeciwdziałać przenoszeniu postępowania dowodowego do sądu apelacyjnego (rozpoznającego apelację), nie może być rozumiany jako uniemożliwiający prowadzenie postępowania dowodowego przed sądem drugiej instancji - na uzasadniony wniosek strony - niezależnie od potrzeby procesowej. Wobec ustalonych okoliczności sprawy, wnioskodawca nie miał powodu, aby kwestionować opinię biegłego sądowego: lekarza specjalisty ortopedy-traumatologa, skoro ustaliła ona jego niezdolność do pracy, niezależnie od tego, że opinia ta mogła budzić uzasadnione wątpliwości co do daty początkowej tej niezdolności. Przyjęta przez biegłego data powstania niezdolności do pracy, może być uznana za dyskusyjną, gdy się zważy, z jednej strony, rodzaj schorzenia, na które cierpi wnioskodawca, z drugiej zaś fakt, że jest ona późniejsza o siedem lat w stosunku do przyjętej przez lekarza orzecznika Z.U.S.; różni się także od

daty wskazanej w dołączonym do apelacji zaświadczeniu lekarskim. Zaświadczenie to nie tylko dokumentuje ilość wizyt lekarskich w latach 1997 - 1999, ale także stwierdza systematyczne pogarszanie się stanu zdrowia wnioskodawcy na przestrzeni tych lat, wyrażając stanowisko, że znaczne pogorszenie nastąpiło już w 1998 r. Przy takich rozbieżnościach w istotnej dla rozstrzygnięcia sprawy kwestii, pominięcie przez Sąd Apelacyjny jako sąd meriti, wniosków dowodowych zawartych w odpowiedzi na apelację, z powołaniem się na zakaz pogarszania sytuacji procesowej organu rentowego jako strony apelującej, nie może być uznane za trafne. Przepis art. 384 KPC stanowiący o zakazie uchylecia lub zmiany wyroku na niekorzyść strony wnoszącej apelację, chyba że strona przeciwna również wniosła apelację, nie może być rozumiany jako zakazujący prowadzenia dowodów uzupełniających w toku postępowania przed sądem apelacyjnym, jeżeli przeprowadzenie takich dowodów (wnioskowanych przez stronę) jest konieczne dla wyjaśnienia spornych między stronami okoliczności. Wypadnie nadto zauważyć, że organ rentowy działając w sprawach z ubezpieczenia społecznego, nie tyle przyznaje prawo do świadczenia, co stwierdza na wniosek ubezpieczonego, że przysługuje ono z mocy prawa. Decyzja w takich sprawach nie ma charakteru konstytutywnego ale deklaratoryjny, co pozwala widzieć w organie rentowym nie tyle przeciwnika procesowego ubezpieczonego, ale przede wszystkim organ wykonujący zadania z zakresu ubezpieczenia społecznego, które zapewnia ubezpieczonym i członkom ich rodzin świadczenia pieniężne z tworzonych na ten cel funduszy, których wypłatę gwarantuje Państwo (art. 1, 3 i 7 ust. 1 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych - jednolity tekst: Dz.U z 1989 r. Nr 25, poz. 137 ze zm., obecnie art. 2 ust. 1, 2 i 3, art. 3 ust. 1 pkt 1 oraz art. 66 i 68 pkt 1 b ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.).

W tych okolicznościach, nieprzeprowadzenie postępowania dowodowego dla wyjaśnienia rozbieżności co do daty powstania niezdolności do pracy wnioskodawcy i orzeczenie co do istoty sprawy, było przedwczesne i naruszało art. 63 ust. 1 ustawy o z.e.p. a także art. 186 ust 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach.

Z tych wszystkich względów orzeczono jak w sentencji po myśli art. 393¹³ § 1 KPC.

=====